פז: המוכר את הספינה פרק חמישי בבא בתרא

והתנן הרכינה ומיצה הרי היא של תרומה. מימה אמאי הוי של תרומה והא אינו מייב לתרום אלא אחד מן י׳ א״כ כמו אותן מדות של מולין מהיה של תרומה ושל מולין היו אלא הרכינה ומיצה וי״ל דכשקרא שם על אותה מדה גמר בדעתו שמהיה כולה תרומה עם המילוי ודוקא בתרומה אמר הרכינה ומיצה הוי תרומה אבל לענין מעשרות לא דהמרבה במעשרות מעשרותיו מקולקלין: **משום** יאוש בעלים נגעו. הוי מלי לשנויי דהוי תרומה משום דאין בריה דכשקרא שם אין יודע איזה יהא למעמר:

אלא צלוחית אבדה מדעת היא. ואע״ג דפונדיון נמי אבדה מדעת היא שמשלמו ביד תינוק מ״מ כיון שהפונדיון של בעל הבית נשאר ביד החנווני אינו פוטרו עד שיביאו לידו שוה פונדיון שמן ואיסר ואם היה מחזיר לאומו פונדיון עצמו לתינוק הכי נמי דהוה פטור: **וכגון** שנטלה חנווני על מנת לבקרה בדשמואל בו׳. וסיפא דקתני ומודים חכמים לרבי יהודה בזמן שהצלוחית ביד תינוק דוקא ביד תינוק אבל לאחר ימי שאלתה פטור ומסיק אמימר דמסתברא דפטור משום דאינו כושא שכר הואיל ונהנה מהנה מיא כוותיה (לאמימר) הלוקח כלי מבית האומן כו׳ ונאנסו בהליכה חייב בחזרה פטור מפני שהוא כושא שכר פירוש לכך פטור (פ) בחזרה כשנאנסו שאינו אלא שומר שכר ומדמייתי מינה אלהים דהמחזירה לאחר ימי שאלתה משמע דהא דקתני נאנסו בהליכה חייב דהוי מטעם שואל א״כ מילתיה דשמואל נמי הוי מטעם שואל דהא מהתם בריימתא מייתי בנדרים (סט:) סיעמא דשמואל מיהו רש״י פירש בב״מ (סט) דנאנסו בהליכה חייב משום דחייב ליה בריימתא מינה שפיר (י) אלהים דאמימר כי היכי דחייב ליה בריימתא טשא שכר בחזרה אע״פ שבטל המקח משום דעד השתא היה בלוקח הכי נמי שואל אחר שכלו ימי שאלתה הוי שומר שכר כיון שנהנה בשאלה עד עכשיו וכן נראה לר״י דחייב לוקח ומיימי ראיה מהתם דלקמן דאייתי קרי לפוס נהרא דאחר רב כהנא אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ואי שואל הוי אמאי לא יוכל להקדיש מה שהשאיל ביד אחרים כמו שהמשכיר יכול להקדיש כדאמרי׳ בפ׳ האומר משקלי עלי (ערכין דף כא. ושם) ואין נראה לרשב״א דאיה דהתם לא על מנת לנקנות מיד ולכך אין יכול המוכר להקדישו והשיב לו ר״י דמשמע שנטלה כדי לנקרם מדמייתי ליה דאשמואל ואין להקשות אי שואל הוי אמאי לא פטור החנווני כשנטלה על מנת לבקרה והחזירה ליד התינוק דלכאה שאלתו כיון שהחזירה למקום שלקחה דהא אמר בסמוך לרבי יהודה שואל שלא מדעת שואל הוי החזירה ליד התינוק פטור דהתם ודאי הוי[ה] שואל שלא מדעת אינו מייב להחזירה אלא למקום שנטל אבל הכא דשואל מדעת הוא מייב להחזיר ליד בעלים:

אי הבי אימא סיפא ומודים חכמים לר׳ יהודה בו׳. ורבה ורב יוסף סברי כו׳ בזמן שהצלוחית ביד התינוק דהיינו שהביאה מבית אביו מר נטלה על מנת שלא לבדקה הרי הוא כאילו צלוחית ביד תינוק ומדד חנווני לאוכה שפטור: **הכא בחנווני מוכר צלוחיות.** והך צלוחית דמתניתין של חנווני היא שנטלה לו בעל הבית הדמים ביד בנו לקנות צלוחית ממנו ולהביא בה שמן והלכך האי צלוחית ליכא אבדה מדעת: **דרבנן לעטעמייהו.** דאמרי גבי איסר ושמן מייב דלאודועיה שדריה והוא הדין לצלוחית ורבי יהודה לטעמיה דלשדורי יין ושמן וצלוחית ביד בנו שדריה לבנו: **והאמרת לאודועיה שדריה.** ולא היה לו למסור הצלוחית לבנו של בעל הבית: **אלא אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו.** לא מוקמה לא בחנווני מוכר צלוחיות אלא בבעל הבית מוכר צלוחיות עסקינן וכגון שנטלה חנווני על מנת לבקרה וכדשמואל דאמר דשמואל הנוטל כלי מן האומן על מנת לבקרו ונאנס בידו חייב לימא דשמואל תנאי היא אלא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו הכא בחנווני מוכר צלוחיות עסקינן ואזדא רבי יהודה לטעמיה ורבנן לטעמייהו אי הכי אימא סיפא מודים חכמים לר׳ יהודה בזמן שהצלוחית ביד התינוק ומדד חנווני לתוכה שחנווני פטור ואמרת לאודועי שדריה אלא אביי בר אבין ור׳ חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו הכא במאי עסקינן כגון

[ה] והתנן הרכינה ומיצה הרי זו תרומה א״ל הא איתמר עלה אמר רבי אבהו (ו) משום יאוש בעלים נגעו בה: והחנווני אינו חייב להטיף וכו׳: איבעיא להו רבי יהודה ארישא קאי ולקולא או דלמא אסיפא קאי ולחומרא ת״ש דתניא רבי יהודה אומר ערב שבת עם חשכה חנווני פטור מפני שחנווני טרוד: **מתני׳** [ז]השולח את בנו אצל חנווני [ח](ופונדיון בידו) ומדד לו באיסר שמן ונתן לו את האיסר שבר את הצלוחית ואבד את האיסר חנווני חייב רבי יהודה פוטר שעל מנת כן שלחו ומודים חכמים לר׳ יהודה בזמן שהצלוחית ביד התינוק ומדד חנווני לתוכה שחנווני פטור: **גמ׳** בשלמא באיסר ושמן בהא פליגי דרבנן סברי [ט]לאודועי שדריה ור׳ יהודה סבר לשדורי ליה שדרי׳ אלא [י] שבר צלוחית אבדה מדעת היא אמר רב הושעיא הכא בבעל הבית מוכר צלוחיות עסקינן וכגון שנטלה חנווני על מנת לבקרה וכדשמואל [יא]דאמר דשמואל הנוטל כלי מן האומן על מנת לבקרו ונאנס בידו חייב לימא דשמואל תנאי היא [יב]אלא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו הכא בחנווני מוכר צלוחיות עסקינן ואזדא רבי יהודה לטעמיה ורבנן לטעמייהו אי הכי אימא סיפא מודים חכמים לר׳ יהודה בזמן שהצלוחית ביד התינוק ומדד חנווני לתוכה שחנווני פטור והא אמרת לאודועי שדריה אלא אביי בר אבין ור׳ חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו הכא במאי עסקינן כגון

משום יאוש בעלים. שהלוקח מתיאש ומפקיר לאותו מילוי מפני שטורח לו להמתין עד שיתמלא אבל (ג) תרומה לא שייך יאוש דמ״מ תרומה היא ואסורה לזרים: **ארישא קאי.** דקתני מייב להטיף אבל לעולם ואמאי רבי יהודה לא למימר דבערב שבת אינו מייב: **מו אסיפא קאי.** דקתני דחנווני פטור מלהטיף ואמאי איהו למימר דאינו פטור אלא בערב שבת עם חשיכה: **ס״ם.** דאסיפא קאי: **מתני׳** מלאתי הגהת רבינו זקני אבי אמי מ״כ **השולח בנו אצל חנווני ופונדיון בידו.** שהוא שני איסרין להביא לו באיסר שמן ואיסר יתן לו החנווני וכן עשה מדד לו באיסר שמן והאיסר מסר לתינוק להביא לאביו האיסר והשמן. (ד) ומי שמפרש ונתן לו תינוק את האיסר לחנווני וגם מפרש ואבד את האיסר חנווני הוא השמן הלקוח באיסר טעות הוא ואינו לשון משנה וגם כשבעל הגמרא תמיה בשלמא באיסר ושמן בהא פליגי מאי קאמר מי איכא פלוגתא באיסר והלא לא אבד אלא השמן ואם תאמר (ה) לתניי׳ לפונדיון בתמתי׳ לא הוצרך שכן דרך רוב סחורותן כי איסרין לא היו מצויין כפונדיונין כמו שנוהגין בתחליות שנותן פשוט ומקבל מחצה ואוכל בדמי מחצה. כן פירש זקני מ״כ: **ושבר הצינוק את הצלוחית.** ונשפך השמן: **ואבד האיסר.** שנתן לו החנווני עם השמן בדמי הפונדיון שהביא לו: **החנווני חייב לשלם.** הצלוחית והשמן והאיסר וטעמא מפרש בגמ׳: **שעל מנת כן שלחו.** הלא לבן אצל חנווני שיתמלא החנווני לבן האיסר והשמן: **ומודים חכמים לר׳ יהודה כו׳ שחנווני פטור.** בצלוחית ובד אבל בשמן ואיסר חייב.

ה״ג בפי׳ רבינו חננאל ובספרים ישנים: **גמ׳ בשלמא באיסר ושמן בהא פליגי כו׳.** האיסר שנתן החנווני לתינוק והשמן שבצלוחית: **לאודועיה.** לחנווני שצריך לשמן שדריה הלא לבנו כדי שישלח לו חנווני מה שישלח לו על ידי שלומו פקח ורבי יהודה סבר לשדורי ליה ביד בנו שדריה: **אבדה מדעת היא.** אמאי חייב חנווני לשלם: **אבדה מדעת היא.** דכי מסרה לתינוק שאינו יודע לשמרה הפקר הוא זה ואינו חושש אם יחזירנה בנו בידו ריקנית אלא שישלח לו החנווני מה שישלח משלו הן שמן הן איסר ביד פקח ופונדיון שנטל בנו בהליכה נהי נמי דאבדה מדעת היא מכל מקום כאחרה יפה מחייבין חכמים הואיל ואמרינן לאודועיה שדריה: **בבעל הבית.** הלא שולח בנו מוכר צלוחיות הוא וניחא ליה שיקנה אותה חנווני אם ילקה לקנותה: **שנטלה חנווני.** מיד התינוק: **לבקרה.** (ו) אם שלימה היא על מנת לקנותה: **דרשמואל.** היא פלוגתא דרבנן ורבי יהודה דבנטילה קנאה מיד שהרי מסתמא ימלאנה שלימה ויתכוין לקנותה והוא דקיבל דמיה כדלקמן [פח.] דקני ליה מיד וכשמחזירה ליד התינוק הרי הוא כמשליכה לאיבוד ונאנס בידו קרינא ביה ולא מיפטר עד שיחזירנה ליד בעלים עצמן שהרי משנטלה נתחייב באחריותה [ד](ואע״ג דתניא כוותיה דשמואל בפ׳ ד׳ נדרים (נדרים לא:) בהליכה חייב כו׳): **ע״מ** (ח) **לבדקו.** ולעבנו: **ונאנס בידו.** כגון שנפל מידו ונשבר: **חייב.** והוא דקיבל דמיה כדמפרש לקמן דקמכא דעתיה לקנותה אחרי שפסק דמיו ואפילו אם חוזר בו ואומר איני חושש בכלי זה לקנותו ונאנס בידו קודם שהחזירו לבעליו חייב דמדלגביה ע״מ לבדקו ולקנותו אחרי כן הוא דאתייב ליה בתחריותו וכיון דאתייב בתחריותו היכי מיפטר תו עד שיחזירנו לבעליו וה״נ דבנן מחייבי דשמואל ורבי יהודה לית ליה דשמואל והיינו דקתני סיפא ומודים חכמים לר״י בו׳ הכי קאמר מודים חכמים לרבי יהודה שאם נטלה על מנת לבדקה הרי הוא כאילו צלוחית ביד תינוק ומדד חנווני לתוכה שפטור: **הכא בחנווני מוכר צלוחיות.** והך צלוחית דמתניתין של חנווני היא שנטלה לו בעל הבית הדמים ביד בנו לקנות צלוחית ממנו ולהביא בה שמן והלכך האי צלוחית ליכא אבדה מדעת: **דרבנן לעטעמייהו.** דאמרי גבי איסר ושמן מייב דלאודועיה שדריה והוא הדין לצלוחית ורבי יהודה לטעמיה דלשדורי יין ושמן וצלוחית ביד בנו שדריה לבנו: **והאמרת לאודועיה שדריה.** ולא היה לו למסור הצלוחית לבנו של בעל הבית: **דאמרי תרוייהו.** לא מוקמה לא בחנווני מוכר צלוחיות אלא בבעל הבית מוכר צלוחיות ונטלה חנווני מיד תינוק למוד בה לצורך התינוק ואע״ג דאבדה מדעת היא כיון שנטלה נתחייב בשמירתה עד שיחזירנה לידו של בעל הבית: כגון

ואמרת ר׳ יהודה לקולא נגיה דבע״ם מיהא פטור: **מו אסיפא קאי ולחומרא.** דסבריה ת״ק לחנוני מכל וכל ואמרת ר״י לאחמוני עליה דאיהו פטור אלא ע״ש עם תשיבה אבל בשאר ימים חייב: **ס״ם.** דאסיפא קאי: מלאתי הגהת רבינו זקני מר׳ כ׳ כך כך נראה לי. **מתני׳. השולח אם בנו:**

בחנווני מוכר הצלוחית; אימא סיפא ומודים חכמים לר׳ יהודה כו׳. והאמרת דחנווני מוכר צלוחיות לאודועיה שדריה.
אי הכי מאי כל זמן שהצלוחית ביד תינוק. מאי בעי צלוחית ביד תינוק ואמאי פטור דאיהו הא צלוחית דחנווני היא. אלא אביי בר אבין ור׳ חנינא. דכגון ששלח בעל הבית ביד בנו צלוחית למוד לו בתורה.
ונטלה חנווני מיד התינוק למוד לו לתורה דכיון דנטלה מיד התינוק נתחייב באחריותה כדרבה דאמר רבה הכישה במקל לבהמת חבירו שהיתה תועה וברחה נתחייב באחריותה. ואם שיברה שוב התינוק בחזירה [נתחייב החנווני] לרבנן:

עין משפט נר מצוה

קי׳ א מ״י פ״ח מהל׳ תרומות הל׳ טו:
קיא כ ג מ״י פ״ב מהל׳ שמיטה ויובל הל׳ כ
סמג עשין סב טוש״ע מ״מ סי׳ קפח סעיף כ:
ד מ״י פ״ד מהלכות מעילה הל׳ יד סמ״ג עשין סב טוש״ע חו״מ סי׳ קפו וסי׳ ר סעיף יד [רא אלפס ב״מ פ״מ דף קכג. ומרא״ש שם סימן יג].

רבינו גרשום

דמיירי כה דין דמדות: הרי היא של תרומה. דמה שמיצת לא הוי רבעל הבית דלהוי חולין אלא כיון שמרד בה תרומה הרי היא תרומה המצוי. ומתני׳ קאמר דמוכר הוי דהיינו בעל הבית: אמר ר׳ אבהו החם במתני׳ לחכי של מוכר הוי דמשום יאוש בעלים נגעו בה. שמתיאש הלוקח מאותו מצרי שאינו רצונו להמתין עד שיתמצה כולו אבל הכא בתרומה לא ידע מאן נינהו בעלים דתרומה דליראשו מיניה להכי הרי הוא של תרומה. ר׳ יהודה ארישא קאי ולקולא דקתני רישא המוכר חייב להטיף לו ג׳ טיפין בכל עת מכירה ואתא ר׳ יהודה למימר ערב שבת עם חשיכה פטור דהיינו קולא. אי דלמא אסיפא אתוני קאי ולחומרא דר׳ יהודה אומר ע״ש עם חשיכה החנווני פטור מלהטיף אבל בשאר זמן חייב להטיף. הוו שמעינן דאחנווני קאי כדאמר מפני שחנווני טרוד אותה שעה שקונין ממנו רבים: **פים** השולח את בנו כו׳ ונתן לו את האיסר שילך למנוני. שיבר התינוק את הצלוחית בחזירתו עם השמן ואיבד את השמן שקנה באיסר. חנווני חייב לשלם האיסר והצלוחית לבעל הבית. ר׳ יהודה פוטר חנווני שעל מנת כן שלחו. כלומר בעל הבית פשע שישילח ביד תינוק ואבידה מדעת היא: ומודים חכמים לר״י. אע״פ שמחייבין החנווני בחזירתו שהיה לו לחנווני להוליך מודים אם כל זמן שהצלוחית עדיין ביד תינוק ועד שחנווני מודד לתוכה נשברה פטור לחנווני: בשלמא איבד את האיס׳. כלומר את השמן באיסר כו׳ בהא פליגי דרבנן סברי לאודועי לחנווני שבר ליה ביד תינוק כדי שיבין שתינוק אינו בר הבאת שמן ושלח בידו כדי שיביא לו החנווני עצמו או שלוחו. ר׳ יהודה סבר לשדורי ממש שדרי׳ לתינוק ואם שפך התינוק מה פשע יש לחנווני בכך: אלא שיבר תינוק לצלוחית. אמאי מחייבי רבנן לחנווני והלא אבידה מדעת היא שעשה בעל הבית ששלחה אפילו ריקנית ביד תינוק שדרכו לשבור: אמר רב השעיא. האי דמחחייבי רבנן לחנווני בששיבר צלוחית לא בשיבר תינוק מיירי אלא בלא תינוק מיירי ובשיבר חנווני עצמו מיירי. והכא בבעה״ב מוכר צלוחיות עסקינן ובא חנווני לקנות צלוחית ונטלה על מנת לבקרה אם יפה היא ונפלה מידו ונשברה וכדשמואל דאמר רב׳. לימא הא סלתא דשמואל תנאי היא דר׳ יהודה דסבר חנווני לית ליה דשמואל: לעולם דברי הכל היא. ובהא לא פליגי ר׳ יהודה אלא במאי פליגי ר׳ יהודה ורבנן בצלוחית בחנווני מוכר צלוחית עם השמן ושלח בנו אצל חנווני לסוד לו באיסר שמן ובצלוחית של חנווני דהכא לא מצי למימר אבידה מדעת היא דהא לא שיגר אביו בידו שום כלי. ושיגר לו החנווני השמן עם הצלוחית ביד תינוק ושיברו. ואזדא ר׳ יהודה לטעמי׳ דאמר לשדורי השמן והצלוחית שדריה אביו ופטור החנווני. ורבנן לטעמייהו וכו׳: אי הכי. דכי מוקמת לה

ממורת הש״ם

ו) תרומות פ״ח מ״ח, ג) רס״ל מ״ז, ג) מרדכי דף לח, ד) ס״ח ל״ז ועיין רס״ח, ה) ל״ל דהיי. רש״ם.

גליון הש״ם

גמ׳ אלא רבה ור״י. עי׳ ב״ק דף קד ע״ל תוס׳ ד״ה רבה:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אמר ר׳ אבהו אמר רבי יוחנן משום יאוש: (ב) שם אלא צלוחית כל״ל ותיבת שבר נמחק: (ג) רשב״ם ד״ה משום יאוש וכו׳ אבל בבי תרומה: (ד) ד״ה מלאתי הגהת וכו׳ ומי שמפרש. ר״ב וכ״ל לפי פירוש זה אלא גרסינן בתמצה ופונדיון בידו וכך היא גירסת הר״ר והרא״ש: (ה) **באר״ה** ותיבת הא דתנייה לפונדיון בתמתיכון דידן לא הוצרך יש לומר שכן דרך: (ו) ד״ה ומודים וכו׳ חייב הפ״ל ותמ״ר מתחיל בגמרא ד״ה ומודים וכו׳ בשלמא בבא״ת: (ז) ד״ה בנקרה לבודקה אם שלימה: (ח) ד״ה ע״מ לבקרו לנתקו: (ט) תוס׳ ד״ה הלוקח וכו׳ לכך פטור כשנאנסו בחזרה לפי שאינו אלא שומר שכר ומדמייתי מינה סייעתא דהכא שהחזירה: (י) **באר״ה** פפיר סייעתא דהכא דאמימר:

מוסף רש״י

על מנת לבקרו. ואם אין בו טופס יקחנו (ב״מ פא.) אם יפה יתן לו דמיו, ואם לאו שיחזיר לו כליו (נדרים לא.), ונאנס בידו. שנאבד, חייב. לוקח לשלם (ד״ה ומודים). מכאן שריין לשמוד הבא הכישה. אם שלחו לפי כבודו, אם הכישה הכלה אחת לאשיכה, נתחייב בה. לאחזיה. הואיל והתחיל (ב״מ לא.). **כגון רב ספרא.** בשאלתות דרב אחאי (שאילתא ל״ו) וחכי הוי פוגלת, דרב ספרא הוה לו חפץ אחד בשנה שהיה קורא ק״ש ואמר לו תן לי החפץ כגון יין דמים ולא עבאו תפני שהיה קורא ק״ש, כבבור זה שלא היה רוצה לתנו בדמים הללו והוסיף אחר תנהו לי בכך יותר, לאחר שקרא ק״ש אמר לו טול החפץ בדמים שאמרת בראשונה, שבאותן דמים היה בעתר לתתם לך (חגיגה כד.). **דהתם אפשר בתשובה.** כל זמן שלא הוליד מאחר יפרנס הימנה ויחמרנו, אבל מדיון גמל אם הדרים הוא ואינו יודע למי יחזיר, ואע״ג דקי״ל יאקן בהם לרבי רבים, לאו תשובה מעליתא היא (ביבמות כא.).

פי׳ רש״ם העקרי

ופסקו. בגי מפרש תרומה שתי מדות תן המלה שאם הרכינה הכבלים למדה ונתמלה שמן כשולי הכלי הרי הוא של תרומה ונתנו לכהן ומתמני׳ נמי מהני לה לוקח: **כל אפסר עלו.** דמתני׳ דהכא משום יאוש בעלים נגעו בה שהלוקח מפקיר לאותו המילוי וקני ליה מוכר ביאוש בעלים ומיהו מן הדין הרי הוא של לוקח ובגי תרומה אע״ג דמתיאש בהן הרי הוא של תרומה ואסורה לזרים: **ארישא קאי ולקולא.** דקתני בגי דמה״ר חייב להטיף לו שלש טיפין ואפי׳ בע״ם

מוסף הרא״ש

ומודים חכמים. אם אינו לפי כבודו, אם הכישה הכלה אחת לאשיכה, נתחייב בה. לאחזיה. הואיל והתחיל (ב״מ לא.). **כגון רב ספרא.** בשאלתות דרב אחאי (שאילתא ל״ו) וחכי הוי פוגלת, דרב ספרא הוה לו חפץ אחד בשנה שהיה קורא ק״ש ואמר לו תן לי החפץ כגון יין דמים ולא עבאו תפני שהיה קורא ק״ש, כבבור זה שלא היה רוצה לתנו בדמים הללו והוסיף אחר תנהו לי בכך יותר, לאחר שקרא ק״ש אמר לו טול החפץ בדמים שאמרת בראשונה, שבאותן דמים היה בעתר לתתם לך (חגיגה כד.). **דהתם אפשר בתשובה.** כל זמן שלא הוליד מאחר יפרנס הימנה ויחמרנו, אבל מדיון גמל אם הדרים הוא ואינו יודע למי יחזיר, ואע״ג דקי״ל יאקן בהם לרבי רבים, לאו תשובה מעליתא היא (ביבמות כא.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com